

Vánoce před 100 lety: S gramofonem i luxem pod stromečkem. Kapr ale jen pro elity

- CZ24 News | 25. prosince 2023

ČESKO: I před sto lety si Češi nadělovali pod stromeček miliony překvapení. Hitem roku 1923 se stal třeba elektrický lux. Anebo zázračná mast na velké poprsí. A také gramofon značky His Master's Voice. „Nejkrásnějším vánočním dárkem jest gramofon,“ tvrdil dobový inzerát. V mnoha rodinách se ale na Štědrý den rozdávaly jen symbolické dárky, společnost byla propastně rozdělena. Dělník si vydělal průměrně jen 720 korun za měsíc, na den měl 24 korun. Kilogram kapra stálo na vánočních trzích 12 korun, kachna na štěpánský vánoční stůl dokonce 24 až 38 korun. Takový luxus si běžný pracující nemohl dovolit.

Co našli Češi pod vánočním stromkem před sto lety? Nejvíce vytouženým dárkem ro střední třídu byl zřejmě gramofon. Vynález století, který přinesl hudbu až do rodinných salonů, aniž bylo třeba zvát živé hudebníky. „Nejdokonalejší hudební nástroj tohoto století,“ tvrdil vánoční inzerátu z roku 1923, který propagoval gramofon značky His Master's Voice. Legendární stroj na muziku.

Vhodné vánoční dárky pro studující doporučuje
továrna na elektrotechnické potřeby

Češi i čeští Němci gramofony milovali. Josef Berliner, bratr německo-amerického vynálezce gramofonu Emila Berlinera, založil v Ústí nad Labem slavnou továrnu na gramofonové desky His Master's Voice. Hlas jeho pána. Firmu s legendárním logem, na kterém pes poslouchá z gramofonu hlas svého pána.

„Nejkrásnějším vánočním dárkem jest gramofon světoznámé ochranné známky Poznal hlas svého pána,“ nabízel gramofony pro vánoční trh obchodník ve Vodičkově ulici v Praze číslo 41. „Zpívá, hovoří, směje se, píská, obveseluje a připravuje potěšení všem,“ chválil pražský prodejce výhody gramofonu. A také o něm tvrdil následující: „Nejdokonalejší hudební nástroj tohoto století.“ A zamířil i na rodiče dětí: „Vzbuzuje v dětech lásku a pochopení pro hudbu.“ Právě v roce 1923 ale gramofon dostal konkurenci, neboť začal vysílat Československý rozhlas.

Nejlepší vánoční dárky před 100 lety, v roce 1923. Alespoň podle reklam v tehdejších novinách a časopisech. Zdroj: Národní digitální knihovna Kramerius

Vánoční lux i mast na velké poprsí

Gramofon byl příjemným dárkem pro chvíle oddechu, zato vysavač zaváněl prací. I když uklízení zjednodušoval. Na Vánoce v roce 1923 byl lux dalším z vánočních hitů. „Největší radost způsobí přece jen obdivuhodný LUX, vyssávač prachu,“ propagovala výrobek prodejna Elektrolux v Praze.

Do vánoční nabídky se ovšem dostávaly i bizarní výrobky. Třeba posilující mast KALLOS. „K pěstění velkého poprsí,“ tvrdil hygienický závod firmy J. Kukla z Perlové ulice v Praze. Spíš to byl závod šarlatánský, neboť o výrobku tvrdil: „Neobyčejně tento přípravek doporučuje se každé slabé dámě každého věku. Bezvadnost a účinnost prokázána ženskými spisovatelkami. Úplná záruka. Zákonem chráněno. Překvapí v nejvyšší míře.“

Ježíšku, naděl mi fotoaparát

Populární byly i fotoaparáty. „Ježíšku, naděl mi fotografický aparát, ale jen od Suchánka v Praze V., Mikulášská 15. Ten má samé pěkné na skladě.“ Suchánkovi konkurovala v Praze třeba firma Goerz, která nabízela: „Nejvhodnější vánoční dárky. Dalekohledy, fotopřístroje, stolní tlakoměry a t. d.“

Obchodník Ludvík Otčenášek ve Vodičkově ulici v Praze doporučoval jiný druh vánoční radosti: „Vhodné vánoční dárky pro studující doporučuje továrna na elektrotechnické potřeby a mechanické výrobky.“ Pod stromečkem tak mnozí studenti našli třeba vzdělávací parní stroje, pérové i elektrické dráhy či kapesní lampičky.“

Klenotník Evžen Fuchs z Václavského náměstí měl před Vánocemi v roce 1923 jiné doporučení: „Doporučujeme Vám ve Vašem vlastním zájmu prohlédnouti si před nákupem vánočních dáreků výkladní skříň klenotníka Evžena Fuchse.“

Nejlepší vánoční dárky před 100 lety, v roce 1923. Alespoň podle reklam v tehdejších novinách a časopisech. Zdroj: Národní digitální knihovna Kramerius

Vánoce s klenoty i v bídě

Ne každý ale mohl v roce 1923 nakupovat klenoty. Sociální rozdíly mezi občany byly propastné. Někdo vydělával měsíčně tisíce korun, průměrný dělník na Ostravsku si podle deníku Národní listy přišel jen na 180 korun týdně. Tedy na 720 korun měsíčně, na denní spotřebu mu zbývalo 24 korun.

V případě jednotlivce by se dalo docela přežít, dělník ale za tuhle částku musel většinou nakrmit i manželku a děti. Potom byl problém pořídit si vánočního kapra, který stál na vánočních trzích v Praze 11,85 až 12,60 koruny za kilogram. Podle tradice se na druhý vánoční svátek podávaly hlavně kachny a husy, případně jiná drůbež. Štěpánská kachna ale vyšla na 24 až 38 korun za kilo. Nákladný byl i oběd s vepřovým řízkem, kilogram vepřového ve slevě se prodával za 14 až 16 korun, mnohde ale i za 20 korun. Uzené bylo ještě dražší.

Litr mléka stál 1,50 koruny a hovězí guláš s bramborem přišel v restauraci na 5 korun a pivo na 1,60 koruny. Lepší jídlo ještě více, porce nadívaného vánočního krocany vyšla v pražské hospodě U Zlatého bažanta na Poříčí na 8 korun.

Zabijácká politika pro dělníky

Poslanec Ladislav Kučera za Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou proto v roce 1923 doslova hřimal v parlamentu: „U nás však pracuje se dosud plantážnickým způsobem. Horníci od počátku r. 1920 do ledna 1923 zvýšili svoji pracovní výkonnost o 32·8 %, avšak mzda za tuto dobu snížena byla hornictvu o 30 až 40 %. Pracovní podmínky se zhoršují, útočí se na 8hodinový pracovní den, mzdy se trestuhodně snižují, takže dnes životní úroveň je sotva poloviční než před válkou. Je to zabijácká politika, bezmezný vykořisťování pracovní síly, které využívá nezaměstnanosti, aby dělníkovi sedřena byla kůže s těla.“

Na sklonku roku 1923 ale ekonomové ohlašují, že dočasná krize se mění v konjunkturu. Vždycky může být lépe, a do roku 1930 také bylo. Pak ale Československo postihla těžká hospodářská krize a řadoví zaměstnanci nacházeli pod stromečkem ještě méně dárků než v roce 1923.

[ZDROJ](#)